

ሽግር ተ.ሓ.ኤ-ሰባ ካብ ስሩ ይቀላዕ

ብ በይሉል (ናይ ብርዓ ስም)

ቀዳማይ ክፋል

እዚ ስዒቡ ዝቀርብ ዘሎ ታሪኻዊ ተረኽቦታት ንንዊሕ ጊዜ ኣብ ማህደረይ ክእክቦ ዝጸናሕኩን፣ ብተወሳኺ ብኣካል ነቲ ተረኽቦታት ካብ ዝተኻፈልዎ ብጸት ዝኣከብክዎን፣ ኣደ መዓልቲ ከኣ ንታሪኽ ክቀርብ ከምዘለዎ ኣሚነ ዓቂብ ዘጸነናሕክዎ ክኸውን እንከሎ፣ ብዝከኣለኒ መጠን ብወድዕነት ንታሪኽ እምበር ንጸለመ ወይ ከእ ንግዜያዊ ፖለቲካዊ ፕሮፖጋንዳ ዝዓለመ ከይከውን ተጠንቂቕ ግዜን ኣድህቦን ብዓብዩ ብምሃብ ከምዝጸሓፍክዎ ክገልጽ እፈትው።

ኣብ ውሽጢ ተሓኤ-ሰባ ዝተጋህደ ፖለቲካዊ ፍልልያትን ስዒቡ ካኣ ምፍንጫል ምንቀሊኡ ድሕሪ 5ይ ስሩዕ ኣኼባ ምሕዝነት ወይ ከኣ ገለ ውሑዳት ዓመታት ጥራይ ዝዕድሚኡ ጎንጸ ዝመስሎም ብዙሓት እዮም። እቲ ሓቂ ግን ከምኡ ኣይኮነን። ሓፈሻዊ ስእሊ ንምሃብ ኣስዒብ ገለ ቁንጣር ካብቲ ተረኽቦታት ክገልጽ ክፍትን እዩ።

ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ብ1981 ብናይ ደገን ናይ ውሽጥን 4 ተዛራራዪቲ ሓይልታት ተጠቐዓ ንሱዳን ድሕሪ ምእታው፣ ኣብ ተነጺፉ ዝጸንሐ ሓምሻይ ናይ ደገ ኣካል ዝርዖ ተሳጠሐት። መቐጸልታ ናይቲ ውዲታዊ ውግእ ድማ ረኽሲ፣ ደግሲ፣ እንዳኾነ ቡብግዝዩኡ እንዳተፋናጀረ መጸ። ንሱ ከኣ ቀዲሙ ምፍንጫልን ዕልዋን ራሳይን፣ ቀጺሉ ምፍንጫል ናይ ኮሮኮን ታሃዳይን፣ ምስጋም ንግርማይካን ተራእዮ። ኣብቲ መስርሕ ናይ እቲ ጉዕዞ፣ ማለት ድሕሪ ዕልዋ ናይ ራሳይ፣ ባዶ መሪሕነት ተፈጥረ። ነዚ ንምሽፋን ግድነት ስለ ዝኾነ ድማ፣ ንሰራዊት ትመርሕ ሓንቲ ግዝያዊት ሽማግሌ ካብ ሰራዊት ሓርነት ወጸት። ኮይኑ ግን ኣደ ክፋል ናይዚ ዝተመርጸት ሽማግሌ መሰረቱ መሪሖ ንግርማይካ ናብ ህዝባዊ ግንባር ኣተወ። እቲ ዝተረፈ ድማ ምስ ውድብ ቀጸለ። እንተኾነ ግን ሕጅኡን ገለ ኣባላት ካብቲ ዝተረፉ ሽማግሌ ብሓላፍነት ነቲ ተፈጠሩ ዘሎ ፖለቲካዊ ጸገማት ኣርሒቕካ ብምጥማት፣ውድብ ንምድሓንን ታሪኻዊ ቦትኡ ንምዕቃብ ምስቶም ንዕልዋ ራሳይን ጉጅለ ቦትንን ብምጽራር ምርጭኡም ዝወሰዱ ኣባላት መሪሕነት ይኹኑ

ላዕለዎት ካድራት ብምትሕብባር ታሪካዊ ሓላፍነት ኣብ ክንዲ ዝስከም፣ ነዚ ከም መተካኢታ ዘይርከቦ ዕድል ብምቕጻር፡ ብምስጢር ነብሶም ብምስራዕ፣ ብዘደጋባቡን በቋራጭን ስልጣን ክምንጥልን ውድብ ክቋጸርን ሃቀነ።

እዚ ኣንጃ እዚ ርሑቅ ፖለቲካዊ መደብ ዕዮ ዘይውንን፣ ሃሙ ስልጣንን ውልቃዊ ጥቕምታትን ንምሕላው ጥራይ ስለዘገደሶ፣ ንጸቢብ ጥቕምታቱ ንምዕዋት ተዓጠቀ። ነዚ ንምትግባር ከኣ ነብሱ ብምውዳብ ተንቀሳቕሱ። ዕላመኡ ስልጣን ንጉጅላዊ ረብሓ ጥራይ ብምነባሩ ምቓም ሸማግለ፡ ኣብ ክንዲ ንረብሓ ትጽቢት መሰረታት ዝውዕል፣ መደሃኒት ዘይብሉ መርዛም ኣማሳኒ ውሽጣዊ ውድባዊ ሕማም ኮይኑ ተረኽቦ ጥራይ ዘይኮነስ፣ ዳርጋ ሙሉእ ብሙሉእ ምስታ ንጅብሃ ንምብራስ ከም ቀንድን ቀዳማይን ዕላማኣ ዝገበረት ህዘባዊ ግንባር'ውን ዝሳነ ነይሩ፣ እንተተባህለ ዝተጋነን ኣይኮነን። ዝፈላለዩሉ ነገር እንተሃልዩ፣ ዕላማ ህዘባዊ ግንባር ጅብሃን ታሪኻን ካብ ገጽ ኤርትራን ሓንጎል ኤርትራውያን ምጥፋእ ክኸውን ከሎ፡ ናይ እዚ ጉጅለ'ዚ ዕላማ ግን፡ ነቲ ኩሉ ብጅብሃዊ ፖለቲካዊ ባህሪን መትከልን ዝኣምንን ዝምራሕን፡ ብኡኡ ድማ ዝሕለቕን ዘበለ ብምብታን፡ ብስም ጅብሃ ዝብል መጻውዒ፡ ሓንቲ ጸባብ ውድብ ንድጉል በታኒ ጉጅለ ናይ መነባበሪ ሕቶ ትምልስ ካምፓኒ ኮይና ንክትነብር ምቕራጻን እዩ ክበሃል ይከኣል።

ድጉል በታኒ ጉጅለ

ኣቃቕማ ናይዚ ጉጅለ እዚ ኣብ ላዕሊ ተዘርዚሩ ከምዘሎ ሓደ ክፋል ካብቲ ምስ ውድብ ዝተረፈ ማለት ተረኽቦ ናይ ራሳይ ዝፈጠሮ ሸማግለ ኮይኑ፡ ኣብ ውሽጢ ውድብ ነብሱ ሰሪዑ፡ ንኣስታት 20 ዓመት ዝኣክል ንውድብ እንዳ ፍሓቕ ንጸቢብ ጉጅላዊ ረብሕኡ ከም ዝውዕል ብምግባር፡ ብዓቕሚ ንጉጅሉኡ ብዘገልግል ኣገባብ ጥራይ ብምስራዕን፡ ንውድብ ኣብ ሓደ ጸቢብ ጎደና ሓኒቕዎ ዕንክሊል ክብልን ጸኒሑ።

እዚ ጉጅለ ነታ ብሃንደበት ዝወረደቶ ስልጣን ነባሪት ንክገብራ ድማ ብግስ ከይበለ ባይታ ክምድምድ ጀመረ። ኣብ ኮሮኮን ፍልልይ ኣብ መንጎናን ኣብ መንጎ ሳግምን ኣብ ዝላዓለ ድረጅኡ በጺሑ፣ ማዓስከር ድሕሪ ምፍላዩ ብቐጥታን ብጸዕቂ ኣብ ሰራዊት ተንቃሳቕሱ። ንሱ ኻኣ ንተጋደልቲ ብምክፍፋል ንዑኡ ዝመስሉ ክኸሱብን ኣብ ጎኑ ደው ከብልን (ክሰርዕ) እንከሎ፣ በቲ ኻለእ ሸነኽ ድማ ነቶም ብኡኡ ዘይታለሉን ዘይክሰቡን፡ በታ ቀንዲ መለለይቱ ዝኾነት መሳርሒት፡ ማለት ስም ንጹሓን ተቓለስቲ ምቕንጻልን ናይ

ቃልሲ ሕልነኦም ምቕታልን፡ አገዳሲ መድርኻዊ ዕማም ገይሩ ወሰዱ። ንኣብነት ሓደ ተጋዳላይ፣ ንናይዚ ጉጅለዚ አገባብ አከያይዳን አቕጣጫን አማዕድዩ ዘስተብሃለን፡ ፖሎቲካዊ ባህሪ ናይ ውድብና ይጥምዘዝ ኣሎ ዝበለን፡ ...ኩርኩር ሰውራዊ ባይቶ... ተባሂሉ፡ ብኹሉ ከም ዝፍንፈንን ነብሱ ከም ዝጸልእን፡ ካብኡ ሓሊፉ ድማ ተባላጭዩ ቃልሲ ከምዝገድፍን ወፈራ ይካየደሉ። ብሓቂ ድማ ነቲ ንዳርጋ ፍርቂ ዕድሚኡ ዝተቐለሰሉ ዕላማን፡ ቕኑዕ ጀብሃዊ ፖሎቲካዊ መደብ ዕዮን ብምዕቃቡን፡ እብዚ መርገጽ እዚ ደው ብምባሉ ድማ ከም ብዙሓት መቐጠቲን አዕሩኽቲን ዝነበሩ ዝተወፈዩ ተቐላላይ ክነሱ፡ ብዘይኣምነሉ ስያመ ብኩረኩርነት ክጽዋዕ ከሎ፣ እሞ ድማ ካብ ብጽተይ ዝብሎም፡ ኣብ አእምሩኡ ዝፈጥረሉ ስንምብራት እንታይ ከም ዝመስል ብሩህ እዩ። ይኹን እምበር እዚ ጉጅለ ቦቲ ናይ ስም ቅንጻላን ጸለመን ዝኾነ ድሑር ሓኽሊ መጽረብያ ኮነ ካልእ ደጋዊ ኣጋጣሚታት ብምጥቃም፣ ነዛ ውድብ እናጸረበን እናጸንጸለን ንጉጅለኡ ብዝጥዕም አገባብ ክቐርጸ ዝተጠቐመላን፣ ክሳብ ሕጅ ውን ዝጥቀመላ ዘሎን፣ ኣብቲ ግዜቲ ናይ ስም ቅንጻላ ዘመተ ብሓቂ ኣድማዒት መሳሪሒት ኮነት። ብፍላይ ድማ ምስ ናይቲ ግዜቲ ዝነበረ ንጽህ ሓንጎል። ከም ውጽኢቲ ድማ እቲ ኣብ ኮሮኮን ዝነበረ ሰራዊትናን ህዝብናን ልቡ ኣዝዩ ክራሓሓቕ ጀመረ። እቲ ኣብ ጎኒ እዚ ጉጅለ ደው ዝበለ ሕቕ ዝሓዘ ኮይኑ ተሰሚዑዎ ሓዲሽ መንፈስን ፍናን ከርኢ ከሎ፣ እቲ ሰፊሕ ቁጽሪ ጀብሃውን ንጀብሃዊ ፖሎቲካዊ መስመር ዝከላኸልን ድማ **”...ወይለይ አንታ ሕጅ ውን ካአዶ ሳልሳይ ሽግር ኣሎዮ...፣.. ኣብ ውሽጥና ገና እምባኣር ኣይጸረናን ኢና ... ”** ብምባል ሙሉእ ብሙሉእ ሞራሉ ተተንከፈ። እዚ ሽግር እዚ ፍታሕ ክረክብ እንዳተጸበዩ ከሎ ድማ፣ ወከልቲ ሰራዊት ነቲ ከበኹብኹዎ ዝጽዕሩ ዝጸንሑ ናይ ሰራዊት ሓርነት ውሽጣዊ ሓድነትን ሓያልነቱን ኣብ መዕረፊኡ ንኸበጽሑ፡ ንድጉል መደባቶም መሸፈኒ ዝኸውን ደጋዊ ውዲታት አሰናድኡ። ብኸምዚ ዝሰዕብ ድማ ናብ መሪሕነት ውድብ ጠለብ ኣቐረቡ። **”...ንሕና ምስ ሰራዊት እንዳ ሳብ ኣብ ጋሽ ዝምድናና ኣብ ዝላዓለ ድረጅኡ ኣብጸሕናዮ ኢና...።** እሞ ንስኹም ሰውራዊ ባይቶ ድማ ሕጂ ክትራኽቡዎም ኣለኩም” ብምባል ኣብታ ጸባብ ግዜ ጸቕጢ ገበሩ። በዚ መሰረት ሰራዊት ሓርነትና ኣብ ክልተ ተኸፊሉ ከሎ ናብ ህዝባዊ ሓይልታት ንኸኣቱ ተኣዘዘ። ምስ መሪር ሓዘን ውሽጣዊ ዘይተኣማምነት ድማ ምቕጻል ዶ ወይስ ምብታን ዝብል ሕቶ ኣብ ቅድሚ ሰራዊት ሓርነት ምስ ተገተረ፣ እቲ ዘይፍታሕ ጀብሃ ወይ ሞት ቅናቱ ብዝያዳ ተረረን፡ ብትብዓት ካኣ ውድብና ኣይንጥልምን ብምባል፣ ምቕጻል ክሳብ መጨረሰታ መረጸ። ኮይኑ ግን፣

ውድብና ሕጅ ውን እንደገና ንሻድሻይ ግዜ ኣብ ክትወጸሉ ዘይትኸእል መጻወደያ ኣተወት። ከም ቀደማ ከኣ ብውሽጥን ብደገን ተጣሕነት። ሰራዊት ሓርነት ኣብ ኢድ ጃስር ድሕሪ ምስቻዩ፣ ከም ምሩኽ ሰራዊት፣ንዳግመ ዓዛብ ብብረት ተኸቢቡ ኣደዳ ናይ ግንባር ኮነ። በዚ መሰረት እዚ ጉጅለ ብተዘዋዋሪ መንገዲ ን ህ.ግ. ኣገልገለ። ብከዳዕ ስሪሒት እዚ ጉጅለ እዚ ናይ ንጹሃት ተቃለስቲ ዕድል ብኸመዚ ተደምዲሙ።

እዚ ኣብ ኮሮቦን ዝተኸየደ ኣዕናዊ ታሪኽን ሳዕቤናቱን ክኸውን እንከሎ፣ በቲ ካልኣ ሸነኽ ድማ፣መራሕቲ ጉጅለ መደባቶም ንምክያድ ኣቕዲሞም ነብሶም መቓቐሎም እዮም ተታሓዞም ኔሮም። ገለ ኣብ ላዕሊ ውጺኢቱ ከም ዝረኣናዮ ኣብ ሰራዊት ክንቀሳቕሱ ከለዉ፣ ገለ ድማ ናብ ከተማታት ሱዳን ኣብ በዓል ከሰላ ብምእታው ውሽጢ ውሽጢ ስርርዓቶም የካይዱ ነበሩ። እቲ ግዜ እቲ ጀብሃ ኣብ ድቕድቕ ዝበለ ብናይ ጸልማት ታጌላ ተዋሒጣትሉ ዝነበረት ግዜ እዩ ነይሩ። ግን **'... ሕማቕ ግዜስ ባዓል ጋዕሳ ኣለዎ....'** ከም ዝባሃል መራሕቲ ጉጅለ እዚ ኣብ ክንዲ ውሽጣዊ ሓድነት ዝድልድለሉ ኩነታት ውድብ ዝመሓየሸሉ ሓላፍነታዊ ክስተታት ዘገድሶም፣ **"... ንሕናን ንሳቶምን..."** ኣብ ዝብል ጸቢብ ምልዕዓል ጥሒሎም፣ ነዚ ከም ሓደ ዓቢ ወርቃዊ ዕድል ተጠቐሞም ብጸልማት ተሸፊኖም ሃረርትኦም ዘርውይሉ እንኮ መንገዲ ገይሮም ረኣይዎ።

ኮይኑ ግን እቲ ገና ደረት ዝሳኣነ ቀጻሊ ሽግራት ኣብ ልዕሊ ውድብና ሕምብሊል ዝበለሉ ዝነበረ ግዜ ከምኻኑ መጠን፣ እቶም ኣብኡ ዝንቀሳቕሱ ዝነበሩ ገለ ክፋል ካብ ግዝያዊት ሽማግሌ ሓደ ካብ ሰውራዊ ባይቶን ብመንግስቲ ሱዳን ተኣስሩ። እንተኾነ ኣብዚ ውን ጸቢብነት ብባሕሪያቱ ኩሉ ግዜ እንዳጸበበ ስለ ዝወርድ፣ ድሕሪ ምፍታሕ እቲ ዕድል ናይ ደገ ማለት ንወጻኢ ምኻድ ከምዘሎ ምስ ፈለጡ፣ እንደገና ኣብ፤ **'... ንጉጅለና ዶ ወይሲ ንነብስና...'** ዝብል ምርጫ ኣተዉ። እሞ ንነብሶም ኣቕደሙ። ስለዚ ኡሱራት ናይ ጉጅለ፣ ናይ ኣመሪካ ምኻድ ሕቶ፣ ከም ከምልጥ ዘይግባኦ ህይወታዊ ክስተት ኔሮም ወሰድዎ። ካብ ቤት ማእሰረቲ ድሕሪ ምውጻእ፣ ብዘይ ምምታእ ከምቲ ንጀብሃ ኣብ ጸልማት ግዜ ንጸቢብ ጉጅላዊ ጥቕምም ክብሉ ዝጠለሙዎ፣ ነቲ ዝተሰከምዎ ጉጅላዊ ሓላፍነት(ዕማም) ጠንጢኖም ውልቃዊ ረብሐኦም ንምምእራር ተሳናቢቶም ከዱ። ገለ ተጋደልቲ ኣብ ካርቱም፣ ንኡሱራት ነበር ንኣመሪካ ምኻድ ምውሳኖም ቂር ዝበሎም፣ ሓቲቶምም ክምልሰሎም ከሎ፣- **"...ሕጂ እኮ ጀብሃ ኣብቲዓ እያ ድሕሪ ሕጂ ተሲኣ ኣብ**

ዝነበረቶ ክትምለስ ማለት አድጊ ቀርኝ አውጺኦ ማለት እዩ...” ክብል ሓደ ካብኦም መለሰ። ዘገርም ድማ እቶም ብኸምዚ ምስላ እዚ ዝገምገምዎ፣ ንትንሳኤን ቀጻልነትን ጀብሃ፣ ሕጂ ተሰኦ ምስ ራኣዩዎ እንደገና ቀንዲ ታዋሳእትን ናይ ጸይቂ መራሕትን ኮይኖም ኣለዉ።

እሱራት ነበር፣ ድሮ ቅድሚ ምእሳሮም ውሽጣዊ ስርርዓቶም ኣዕኩኹም ዝምድናታቶም ኣደልዲሎም ስለ ዝጸንሑ፡ በቶም ዝተረፉ ቀጸለ። ሰራዊት እዩ ወኪሉና ብምባል ድማ፡ ምስ ሰውራዊ ባይቶ ጎኒ ንጎኒ ኣብ ውድባዊ ኮንፈረንስ በጽሑ። ውድባዊ ኮንፈረንስ ካብቲ ቀንዲ መደባቱ ፣ ነቲ ኣጸጊሙ ዝጸንሐ ክልተ ኣመራራሓ ንምፍታሕ እዩ ነይሩ። የግዳስ ብኣንጻሩ ክልተ ዕላማታት ዝሓዘ ክልተ ኮንፈረንስ ኣብ ሓደ ግዜ ተኻይዱ። እቲ ሓደ ንድሕነትን ቀጻልነትን ውደብ ዝዓለመ ክኸውን ክሎ፣ እቲ ካልኣይ (ብምስጢር) ግን ንውዲታቱ ዘዕሙቕሉን፡ ንቐጻሊ መደባቱ ባይታ ዘጣጣሐሉ ወሳኒ ዕድል ነበረ። እዚ ዓይነት ውዲት ሕጂ ኣብ ካልኣይ ሱሩዕ ኣኼባ ሰውራዊ ባይቶ ናይ ኣዲስ ኣበባ ኣይኮነ ተጀሚሩ። እኳድኣ ነዚ ጉጅለ እዚን ኣዕናዊ መደባቱን ዘወወተ፡ መሪር ተመኩሮ እዩ። ብ1985 ዓ.ም ኣብ ውድባዊ ኮንፈረንስ ኣብ ከሰላ፡ ውድብ ኣብ ቃራና መንገዲ ደው ብምባል ናይ ...ጀብሃ ሞት ዶ ወይሲ ሕይዮ...፣ ኣብ ዝበሃለሉ ዝነበረ ሰዓት፡ እዚ ክደዓት እዚ፣ ብዝኸፍኦ መልኩዑ ብኸምዚ ዝሰዕብ፣ ተፈጺሙ።

- 1- ነቶም ምስኡ ዝነበሩ ኣባላት ግዚያዊት ሽማግሌ ግን ከኣ ኣብቲ ውዲት ብባህርያቶም ምስኡ ዘይሰማምዑ፡ ብውሽጢ ውሽጢ ኣግሎምም።
- 2- ብምስጢር ገለ ካብ ኣባላት ሰውራዊ ባይቶን ካሎኦት ምስኦም ዝሰማምዑ ካድራት ብምጽንባር ዳገመ ስርርዖም ኣካዩዱ። መደባቶም ድማ ብዝሓየለን ብዝረቐቐን ኣገባብ

ሓንጻዱ።

ሓደ ካብቶም ምስዚ ጉጅለ ጥቅምታቱ ባኣግኡ ዝኣሰረ ኢብራሂም መሓመድ ዓሊ እዩ። ኢብራሂም ጥቕምታቱ እንታይ እዩ..... !!?፣ ብኸመይ ከኣ ነዚ ጉጅለ የገልግል ነበረን ኣሎን !!? ኣብ ዝሰዕብ ክፋል ክገልጸ ክፍትን እዩ።

ይቅጽል